

Ton pare(ALDC, VIII, 1938. *Ton pare*)

L'adjectiu possessiu *ton* (f. *ta*), “anteposat al nom, el teu, la teva” (DIEC), té caràcter restrictiu i dític, aplicat sobretot a noms de parentiu, *pare* en el nostre cas (i *mare*), com passa també per a la primera persona (cf. mapes 1217, 1218 i 1221). *Ton* és un der. del llat. vg. *TUM (< TŪM), amb reducció vocàlica afavorida per la seva atonicitat. En la llegenda hem distingit la pronunciació *t[o]n pare* de *t[u]n pare*: la primera correspon a una àrea que diferencia la [o] àtona de la [u] (com la de *p[o]sar*, *r[o]ser*), és a dir, localitats nord-occ., gran part del val. i mall., mentre que la segona, en ross., parlars meridionals del cat. central, alg., men., eiv. i solleric, articula una [u] per la conversió sistemàtica de [o] àtona en [u] (var. de nucli *t[u]n paire* 7); en canvi, en alguns parlars nord-occ. i val., que habitualment distingeixen [o] de [u] àtona, s'articula *t[u]n* per analogia amb *m[u]n* de *m[u]n pare*, per labialització de [o] > [u] amb assimilació a les labials de [mum p'ara] (cf. mapa 1217).

Són interferències del cast.-arag. *tu pare* 93, 100, 102, 106, 108, *tu pai* 87, 94.

Però també s'han format possessius tòpics, en el nostre cas, *el teu pare*,

on *teu* és analògic del pronom de primera persona, *meu* (< MĒS), car TŪS hauria donat *tou* com en sard, que el va traspasar a l'alg. Var.: *lo teu pare*, *lo tiu paire* 7 (← oc.), *es teu pare* 36, 47. Esporàdicament, pot aparèixer el nucli sol, com *papà* 87, 94 (← cast.), potser com a vocatiu.

Notem respostes referents a un altre possessiu: *el seu pare* 49, *s[u]m pare* 110, 190, *su pare* 125; i també contextos on s'usa la preposició *a* davant l'objecte directe: *hai vist al teu pare* 104, *hai vist a tu pare* 108. *Ton pare*, usat en convivència amb *el teu pare*, apareix també en aquesta cançó popular: “Ton pare no té nas, ton pare no té nas, ta mare és xata, i un germanet que tens, nas de patata” (60), amb la var. val del final: “[...] un tros li'n falta”.

La distribució dels significants és molt semblant a la de *mon pare/el meu pare*, només amb la diferència d'una major presència de *t[u]n pare* en poblacions del Principat, separant-se o convivint amb *el meu pare*.

Són mots normatius *ton*, *el teu*, des del DG₁, 1932.

